

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка туризму

(повна назва навчальної дисципліни)

для підготовки
студентів освітнього
ступеня

бакалавр

(бакалавр чи магістр)

року набору

2019

галузі знань

24 Сфера обслуговування

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність

242 Туризм

(шифр і найменування напрямку підготовки)

спеціалізації

Туризм

(найменування спеціалізації)

академічні групи

ТР-19

шифри академічних груп

статус дисципліни

обов'язкова

Харків, 2021 рік

Розробник:

Мітяєва Тетяна Леонідівна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
міжнародного бізнесу, фінансів та обліку,
доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Гарант освітньої програми

Яковчук Олександр Володимирович,
кандидат географічних наук, доцент кафедри
туристичного та готельного бізнесу, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
Міжнародного бізнесу, фінансів та обліку

назва кафедри

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 17.05.2021 р. № 7.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка туризму» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Метою викладання навчальної дисципліни є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань з особливостей економічних відносин та економічного механізму підприємств туризму, сучасного економічного мислення та комплексного розуміння проблем управління виробничою і комерційно-фінансовою діяльністю, а також умінь та практичних навичок їх розв'язання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є форми і методи господарювання туристичних підприємств за умов обмежених економічних і природних ресурсів.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Економічна теорія», «Просторова економіка», «Організація туризму», «Економічна інформатика», «Статистика», «Фінанси, гроші та кредит», «Національні інтереси в світовій геополітиці та геоекономіці» та є основою для подальшого засвоєння професійних навчальних дисциплін, таких як «Маркетинг в туризмі», «Бухгалтерський облік», «Ресторанна справа», «Моделювання фінансово-господарської діяльності підприємства», проходженні практик.

Мова викладання - українська

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Розуміння та власне осмислення основних світоглядних компетентності, концепцій і принципів у навчанні і професійній діяльності.

ЗК 2. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел. ЗК 5. Здатність зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань.

ЗК 6. Навички використання інформаційних та комунікативних технологій.

ЗК 7. Здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми;

фахових компетентностей:

ФК 3. Здатність використовувати загальні методи наукових досліджень з використанням сучасних технічних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій.

ФК 10. Здатність організовувати туристичний бізнес, процеси створення і розвитку взаємодії різних учасників туристичного ринку.

ФК 11. Здатність з'ясовувати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати й узагальнювати зовнішню і внутрішню управлінську інформацію для здійснення планування, організування, мотивування працівників та контролю за діяльністю підлеглих в підрозділах туристичних підприємств.

ФК 14. Здатність економічно обґрунтовувати управлінські рішення, визначати ефективність фінансово-господарської діяльності туристичних підприємств.

ФК 15. Здатність до критичного управлінського мислення та навичок аналітичного рівня щодо систематизації даних.

ФК 16. Здатність збирати, обробляти, систематизувати та узагальнювати інформацію про діяльність туристичного підприємства, формувати на її основі стратегії розвитку;

програмних результатів навчання:

ПРН 22. Уміння здійснювати ефективний контроль та оперативне регулювання діяльності, здатність володіти технологіями розробки та прийняття оперативних і тактичних управлінських рішень.

ПРН 23. Уміння аналізувати фінансові результати і відображувати їх у бухгалтерській звітності.

ПРН 24. Уміння визначати особливості господарсько-фінансового механізму суб'єктів господарської діяльності в туристичному бізнесі.

ПРН 25. Уміння розробляти економічну стратегію туристичних підприємств.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни

Сутність туризму як виду економічної діяльності. Функції туризму. Економічна природа та характеристика окремих функцій – наявність виробничої діяльності з виробництва туристичного продукту та туристичних послуг на туристичних підприємствах. Завдання, що вирішуються туристичними підприємствами в процесі реалізації кожної функції.

Місце і роль туризму в системі ринкового господарства України, їх взаємозв'язок з іншими галузями ринкового господарства. Особливості функціонування ринку туристичних послуг в Україні. Соціально-економічне значення туризму. Основні показники, що характеризують соціально-економічне значення і розвиток туризму.

Поняття туристичної індустрії. Роль туристичної індустрії в комплексному обслуговуванні споживачів. Тенденції розвитку туризму залежно від загальноекономічної ситуації.

Тема 2. Туристичний ринок та елементи його інфраструктура

Сутність туристичного ринку. Умови ефективного функціонування туристичного ринку. Функції туристичного ринку. Суб'єкти туристичного ринку. Поняття туристичного кругообігу.

Споживання і потреби, їх суть та економічна характеристика. Споживчий попит як форма прояву потреби та елемент ринку. Фактори, що обумовлюють обсяги та структуру попиту на споживчі товари і послуги. Інструменти державного регулювання споживання та купівельної спроможності населення. Баланс доходів та витрат населення (домогосподарств) як основа прогнозування обсягу попиту на споживчі товари та послуги. Місткість туристичного ринку та методика її визначення. Соціально-економічний портрет українського туриста. Основні тенденції розвитку споживання та формування споживчого попиту в Україні.

Поняття товарної пропозиції споживчих товарів і послуг. Роль національного виробництва та імпорту в формуванні пропозиції споживчих товарів і послуг в Україні.

Поняття кон'юнктури ринку та методичні засади її оцінки. Стан конкуренції на споживчому ринку та чинники, що його обумовлюють.

Стратегія діяльності туристичного підприємства на споживчому ринку та її обґрунтування.

Інфраструктура споживчого ринку та її роль у забезпеченні його розвитку. Елементи інфраструктури туристичного ринку. Характеристика та види туристичної інфраструктури. Показники розвитку туристичної інфраструктури. Тенденції розвитку туристичної інфраструктури в Україні та основні чинники, що їх визначають. Оцінка потреби в розвитку туристичної інфраструктури та матеріально-технічної бази туристичного бізнесу.

Тема 3. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система

Поняття туристичного бізнесу. Специфіка туристичного бізнесу. Цілі та суб'єкти туристичного бізнесу. Необхідні умови розвитку підприємництва в туризмі. Принципи підприємництва в туристичному бізнесі. Характерні риси підприємницької діяльності в туризмі. Функції підприємництва в туризмі. Зовнішнє і внутрішнє середовище туристичного підприємства. Основні партнери туристичного підприємства, які утворюють його бізнес-систему.

Основні сфери туристичного бізнесу. Сфера виробництва: види, особливості функціонування, проблеми розвитку. Комерційний туристичний бізнес, умови його розвитку. Сфера фінансово-кредитного підприємництва: суть і основні ознаки. Сфера консалтингу: поняття та особливості.

Туристичне підприємство як відкрита соціально-економічна система. Економічна модель туристичної організації. Функції, права та відповідальність туристичного підприємства. Механізм функціонування туристичного підприємства в сучасних економічних умовах. Напрями та види діяльності туристичного підприємства. Операційна діяльність туристичного підприємства. Операції (процеси) туристичного підприємства: сутність і типологія, вплив на ефективне господарювання. Сутність фінансової діяльності підприємства. Фінансовий механізм туристичного підприємства та характеристика його основних елементів. Поняття та види інвестиційної діяльності туристичного підприємства. Пріоритетні цілі інвестиційної діяльності в сфері туризму. Інноваційна діяльність туристичного підприємства: зміст, роль, види та напрями. Пріоритетні напрями впровадження інновацій в туризмі.

Аналіз господарської діяльності туристичного підприємства як підсистеми загальної системи управління туристичного підприємства. Роль економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності туристичного підприємства. Аналіз як вихідна передумова планування. Методи аналізу.

Зміст та основні принципи планування діяльності туристичного підприємства. Поняття та види планів. Технологія планування діяльності туристичного підприємства. Цільові характеристики діяльності туристичного підприємства, їх класифікація, вимоги до формування.

Сутність і роль стратегії в розвитку туристичного бізнесу. Види базових економічних стратегій діяльності підприємств. Стратегічний набір підприємства. Основні вимоги до стратегічного набору. Процес обґрунтування економічної стратегії підприємства та розробка стратегічних альтернатив. Склад та завдання корпоративної стратегії. Зміст стратегій зростання та стабілізації. Особливості стратегії диверсифікації діяльності. Зміст та характеристика ділової стратегії підприємства. Види ділових стратегій. Види та особливості функціональних стратегій підприємства.

Тема 4. Економічний потенціал туристичного підприємства

Поняття і типологія економічних ресурсів. Поняття «економічний потенціал підприємства». Ознаки потенціалу підприємства. Структура економічного потенціалу підприємства. Виробничий потенціал підприємства. Ресурсний потенціал підприємства.

Поняття економічних ресурсів і ресурсного потенціалу туристичних підприємств. Складові частини ресурсного потенціалу та їх взаємозв'язок у процесі надання туристичних послуг. Форми економічного взаємозв'язку окремих елементів ресурсного потенціалу туристичних підприємств. Особливості використання ресурсного потенціалу туристичних підприємств.

Оптимальне співвідношення окремих видів ресурсів туристичних підприємств. Показники ефективності використання ресурсів підприємств туристичної сфери. Основні напрями підвищення ефективності ресурсного потенціалу туристичних підприємств.

Тема 5. Майновий потенціал туристичного підприємства та джерела його фінансування

Сутність матеріальних ресурсів туристичних підприємств. Основні елементи матеріальних ресурсів. Економічна сутність товарних ресурсів. Показники ефективності використання товарних ресурсів. Шляхи підвищення ефективності використання товарно-матеріальних ресурсів туристичного призначення.

Суть та основні елементи матеріально-технічної бази туристичних підприємств. Основні засоби підприємств туристичної сфери. Характеристика основних засобів туристичних підприємств. Види та оцінка вартості основних засобів туристичних підприємств.

Поняття виробничої потужності та пропускної спроможності засобів розміщення туристів. Особливості оцінки ефективності використання виробничої потужності та пропускної спроможності підприємств готельного господарства туристичних комплексів.

Вихідна база для управління оборотними активами. Завдання управління запасами. Визначення потреби запасів товарно-матеріальних цінностей. Оптимізація поточних витрат з обслуговування запасів. Оптимальний розмір партії поставки. Нормування виробничих запасів.

Зміст та етапи управління дебіторською заборгованістю. Фактори впливу на рівень дебіторської заборгованості підприємств. Прискорення оборотності дебіторської заборгованості.

Фінансові ресурси туристичного підприємства: сутність, склад, класифікація та джерела формування. Місце фінансових ресурсів у складі ресурсів підприємства.

Сутність та класифікація капіталу підприємства. Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.

Методичний інструментарій аналізу капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи. Планування обсягу та структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи.

Резерви зростання капіталу туристичного підприємства.

Тема 6. Витрати на виробництво та реалізацію туристичного продукту

Економічна сутність поточних витрат туристичних підприємств. Класифікація поточних витрат підприємств туристичної сфери залежно від напрямів діяльності, функціонального призначення, за елементами витрат відповідно до норм Національного стандарту бухгалтерського обліку. Фактори, що визначають обсяг та рівень поточних витрат підприємств туристичної сфери. Характеристика впливу на поточні витрати зовнішніх та внутрішніх факторів.

Поняття, склад та структура експлуатаційних витрат в засобах розміщення туристів. Поточні витрати турагентів та туроператорів.

Особливості визначення собівартості в засобах розміщення туристів. Експлуатаційна та повна собівартість послуг розміщення. Особливості визначення собівартості туристичного продукту.

Показники оцінки загального обсягу і рівня поточних витрат на туристичних підприємствах: абсолютні, відносні, показники ефективності.

Цілі та завдання управління поточними витратами на підприємствах туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління поточними витратами та характеристика змісту окремих етапів роботи. Планування обсягу поточних витрат підприємств туристичної сфери. Методи обґрунтування плану поточних витрат загалом та по окремих групах витрат.

Тема 7. Цінова політика в сфері туристичного бізнесу

Економічна природа та сутність ціни в ринковій економіці. Наукові теорії ринкового ціноутворення. Система і класифікація цін на товари і послуги споживчого ринку. Особливості державного регулювання цін в Україні на сучасному етапі та його вплив на ціноутворення на туристичних підприємствах. Співвідношення регульованих та вільних ринкових цін на продукцію, товари та послуги на туристичних підприємствах.

Види цін на послуги підприємств туристичної сфери. Суть та склад ціни туристичного продукту. Комплексність ціни туристичного продукту. Склад та структура ціни на окремі види туристичних послуг: на туристсько-екскурсійне обслуговування, на транспортні послуги (автобусні, залізничні, авіа тощо) та інші. Структура ціни туристичного продукту на одного туриста. Поняття та структура відпускної вартості одного туродня в туристичних підприємствах.

Механізм формування цін на послуги готельного господарства. Структура ціни на основні (послуги розміщення) та додаткові послуги підприємств готельного господарства, характеристика її складових елементів. Поняття та структура відпускної вартості одиниці послуги (одна людино-доба) проживання в засобах розміщення туристів. Структурні елементи роздрібної ціни на інші послуги підприємств туристичної індустрії. Визначення повної собівартості, прибутку та податку на додану вартість у складі роздрібної ціни на інші послуги. Фактори, що впливають на їх величину. Комерційні знижки і надбавки до роздрібних цін та умови їх застосування. Моделювання і калькулювання ринкових цін на основні, додаткові послуги та продукцію

підприємств туристичної сфери.

Цінова політика підприємств туристичної сфери на національному та міжнародному туристичному ринку. Цінова політика туристичного підприємства та її вплив на формування доходу від реалізації. Особливості формування оптових цін та плати за посередницькі послуги. Особливості формування товаровиробниками відпускних цін на товари.

Тема 8. Фінансові результати господарювання туристичних підприємств

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності туристичного підприємства.

Економічна сутність доходів туристичного підприємства та характеристика їх складу. Класифікація доходів туристичного підприємства залежно від напрямів діяльності, підходу до оцінки. Джерела утворення доходів туристичного підприємства. Послуги як джерело формування доходів туристичного підприємства. Дохід від реалізації як головна складова доходів туристичного підприємства. Показники, що характеризують обсяг та рівень доходу від реалізації. Методика його розрахунку. Фактори, що впливають на формування обсягу та складу доходу від реалізації. Основні резерви зростання доходів туристичного підприємства за окремими видами діяльності. Оцінка критичних обсягів діяльності підприємства торгівлі: «точки беззбитковості» та «точки цільової рентабельності». Методи аналізу та планування обсягу доходів туристичного підприємства. Поняття можливого та необхідного обсягу доходів, методичні підходи до визначення їх обсягу.

Прибуток як економічна категорія та узагальнюючий показник економічної ефективності господарської діяльності підприємств туристичної сфери. Види та джерела утворення прибутку підприємств туристичної сфери. Економічні підходи до характеристики прибутку підприємства: залежно від виду діяльності, порядку визначення, методики оцінки, мети визначення. Поняття мінімального, цільового, нормального та максимального прибутку туристичних підприємств, методичні підходи до оцінки його розмірів.

Вихідні передумови та зміст управління прибутком (фінансовим результатом) та рентабельністю підприємств туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління фінансовими результатами та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Методичні підходи до розробки плану (прогнозу) формування фінансового результату (прибутку) підприємств туристичної сфери. Поняття можливого та необхідного обсягу прибутку, методичні підходи до визначення їх обсягу. Методи планування можливого прибутку підприємств туристичної сфери в цілому та по окремих джерелах формування.

Обґрунтування потреби туристичних підприємств за окремими напрямами використання прибутку: виробничий розвиток, соціальний розвиток, споживання власників, резервування тощо. Порядок планування розподілу планового чистого прибутку підприємств туристичної сфери.

Податкова політика туристичного підприємства та її вплив на фінансові

результати. Елементи податкової політики. Класифікація податкових платежів туристичного підприємства за звичайною системою оподаткування.

Загальна характеристика окремих видів податкових платежів туристичного підприємства. Оподаткування субтуристичних підприємств: звичайна та спрощена система. Принципова модель обчислення податку на прибуток.

Етапи формування податкової політики підприємства. Показники оцінювання податкової політики підприємства.

Аналіз та планування податкових платежів. Резерви оптимізації податкового навантаження.

Тема 9. Ефективність діяльності і конкурентоспроможність суб'єктів туристичного бізнесу

Поняття ефекту як результату діяльності підприємства, аналітичного показника і критерію оцінки його діяльності. Ефективність діяльності підприємства: сутність та основні характеристики.

Методичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Поняття та систематизація показників ефективності діяльності туристичного підприємства. Сутність поняття «конкуренція». Умови виникнення конкуренції. Форми конкуренції. Детермінанти конкуруючого підприємства.

Основні принципи, критерії та показники конкурентоспроможності підприємства. Підходи до визначення конкурентоспроможності підприємства.

Показники, які визначають конкурентоспроможність підприємств. Фактори впливу на конкурентоспроможність туристичного підприємства. Сутність та елементи конкурентоспроможності туристичного продукту.

Основні фактори, які забезпечують конкурентну перевагу підприємства. Склад внутрішніх конкурентних переваг підприємства. Склад зовнішніх конкурентних переваг підприємства. Класифікація конкурентних переваг підприємства. Обґрунтування заходів щодо зміцнення конкурентоспроможності туристичного підприємства.

Тема 10. Фінансово-майновий стан суб'єктів туристичного бізнесу та методи його оцінювання

Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета та задачі його дослідження. Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану туристичного підприємства.

Сутність поняття та показники оцінки ліквідності та платоспроможності туристичного підприємства.

Сутність поняття фінансової стійкості підприємства. Класифікація типів фінансової стійкості підприємства. Роль управління фінансовою стійкістю в забезпеченні ефективної діяльності туристичних підприємств. Показники оцінки фінансової стійкості туристичного підприємства. Індикатори і інструменти управління фінансовою стійкістю туристичних підприємств та фактори, які впливають її рівень.

Показники рентабельності діяльності туристичного підприємства. Особливості обчислення та аналізу рентабельності обороту, активів, капіталу, ресурсів туристичного підприємства.

Показники оцінки ділової активності (оборотності) туристичного підприємства.

Методи комплексного оцінювання фінансово-майнового стану туристичного підприємства.

Тема 11. Інвестиційно-інноваційна діяльність і розвиток туристичного підприємства

Визначення життєвого циклу туристичних підприємств. Основні етапи в розвитку туристичного бізнесу (стадії життєвого циклу). Сектор транснаціональних корпорацій у світовій туристичній індустрії як об'єктів для інвестицій.

Класифікація об'єктів інвестування в туристичній індустрії. Стандартна класифікація засобів розміщення в галузі туризму. Класифікація транснаціональних корпорацій, що діють у сфері туристично-готельного бізнесу.

Показники, що характеризують фінансовий стан підприємства та використовуються для оцінки його інвестиційної привабливості. Методика розрахунку показників : EPS, EBITDA, коефіцієнт P/E, коефіцієнти Бета і Альфа, Капіталізація компаній туристичного бізнесу, Модель стійкого зростання.

Етапи визначення інвестиційної привабливості транснаціональних корпорацій туристично-готельної галузі. Етапи комплексної оцінки інвестиційного потенціалу транснаціональних корпорацій.

Концептуальні основи аналізу інвестиційних проектів в галузі туризму. Принципи розрахунку проектного грошового потоку. Обґрунтування доцільності реалізації проектних рішень за допомогою проектного грошового потоку. Характеристика методів оцінки ефективності інвестиції. Поняття критерію оцінки та порівняння інвестиційних проектів. Принципи оцінки ефективності проектних рішень. Методика розрахунку, економічний зміст, переваги і недоліки, застосування у практиці оцінки проектних рішень інтегральних показників: чистої теперішньої вартості, коефіцієнту вигоди-затрати; внутрішньої норми доходності; періоду окупності; еквівалентного ануїтету, ефективності витрат. Порівняння проектів за допомогою різних критеріїв оцінки.

Теоретичні основи інноватики. Становлення теорії інноватики та її сучасні концепції. Інноваційні стратегії. Управління інноваціями. Інноваційні технології в процесі виробництва туристичного продукту. Інновації в сфері управління туристичною компанією. Інновації в структурі і внутрішньому середовищі сучасної туристичної компанії. Проектні структури в управлінні туристичною компанією. Інноваційні технології в туристичному маркетингу. Особливості застосування маркетингових інновацій в сфері туризму. Брендинг як інноваційний інструмент просування туристичного продукту.

Інформаційні інноваційні технології в сфері туризму. Автоматизація і віртуалізація в розвитку інноваційного процесу туристичної компанії.

Розвиток як об'єктивна умова довгострокового існування туристичного підприємства: напрями та фактори. Джерела розвитку туристичного підприємства. Інвестиційна діяльність у сфері туризму. Інноваційний розвиток туристичного підприємства: сутність та основні напрями.

Техніко-економічне та фінансове обґрунтування бізнес-проектів у сфері туризму. Бізнес проекти: сутність та види. Бізнес-план як документ обґрунтування проектів розвитку туристичного підприємства. Зміст та обґрунтування основних розділів бізнес плану.

Тема 12. Управління ризиком та економічна безпека туристичних підприємств

Сутність господарських ризиків та їх місце в підприємницькій діяльності. Класифікація та характеристика ризиків, притаманних діяльності туристичного підприємства.

Ризики діяльності туристичного підприємства як об'єкт управління. Методи та інструментарій мінімізації і профілактики підприємницьких ризиків туристичного підприємства.

Сутність та основні види ризиків у діяльності підприємств туристичної сфери. Класифікація та характеристика ризиків туристичних підприємств. Види та характеристика втрат підприємств туристичної індустрії від ризикових подій. Оцінка розміру господарського ризику і можливих фінансових втрат.

Вихідні передумови та зміст управління ризиком: сутність, принципи розробки. Структурно-логічна схема процесу управління ризиком та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Методичні підходи до виявлення ризикових подій та видів ризику, що притаманні діяльності підприємств туристичної сфери.

Методичний інструментарій оцінки рівня ризиків підприємств туристичної сфери залежно від їх виду, характеру прояву, наявності інформаційного забезпечення тощо. Шляхи та заходи щодо профілактики та мінімізації рівня ризиків на підприємствах туристичної сфери.

Форми внутрішнього страхування господарського ризику та оцінка їх ефективності на туристичних підприємствах. Форми зовнішнього страхування господарського ризику. Обов'язкове та добровільне страхування. Ефективність зовнішнього страхування господарського ризику, методи розрахунків.

Банкрутство підприємства: його суть та форми регулювання в Україні. Основні причини, що призводять до банкрутства туристичних підприємств. Санація підприємств та умови її проведення. Форми санації туристичних підприємств, порядок та черговість задоволення претензій кредиторів у разі банкрутств.

Антикризове управління потенціалом підприємства. Види кризових ситуацій. Внутрішні та зовнішні прояви наявності кризи. Види кризових факторів. Механізм та етапи аналізу кризових явищ.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Структура навчальної дисципліни за формами навчання

Тема дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма												заочна форма											
	повна						скорочена						повна						скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС
Тема 1. Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни	11	2		2		10							6					16						
Тема 2. Туристичний ринок та елементи його інфраструктури	16	2		2		10							20	1				16						
Тема 3. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система	20	2		2		10							22	1				14						
Тема 4. Економічний потенціал туристичного підприємства	12	2		2		12							18			1		14						
Тема 5. Майновий потенціал туристичного підприємства та джерела його фінансування	20	2		2		10							30	2				14						
Тема 6. Витрати на виробництво та реалізацію туристичного продукту	16	2		4		10							27			1		14						
Тема 7. Цінова політика в сфері туристичного бізнесу	16	2		4		10							26					14						
Тема 8. Фінансові результати господарювання туристичних підприємств	23	2		2		12							26			2		14						
Тема 9. Ефективність діяльності і конкурентоспроможність суб'єктів туристичного	18	2		2		10							26					14						

Тема дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма												заочна форма											
	повна						скорочена						повна						скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС
бізнесу																								
Тема 10. Фінансово-майновий стан суб'єктів туристичного бізнесу та методи його оцінювання	16	2		2		10							28					14						
Тема 11. Інвестиційно-інноваційна діяльність і розвиток туристичного підприємства	24	4		2		10							22					14						
Тема 12. Управління ризиком та економічна безпека туристичних підприємств	10	4		2		10							16					14						
Курсова робота																								
Усього годин / кредитів ECTS	180	28		28		124							180	4		4		172						

4.2. Обсяги та структура навчальної дисципліни за навчальними роками

Форма навчання	Вид навчальних занять	Навчальні роки							
		2021/2022		2022/2023		2023/2024		2024/2025	
		осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна
Денна повна	Лекційні заняття	28							
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття	28							
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота	45							
	Самостійна робота студентів	124							
	Усього годин	180							
Денна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна повна	Лекційні заняття		4						
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття		4						
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота								
	Самостійна робота студентів		172						
	Усього годин		180						
Заочна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни

Передбачено опрацювання питань, які подано нижче, і завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

1. Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни

Тема 2. Туристичний ринок та елементи його інфраструктури

Передбачено опрацювання завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

Тема 3. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система

Передбачено опрацювання завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=28125>.

Тема 4. Економічний потенціал туристичного підприємства

Передбачено опрацювання питань, які подано нижче, і завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

1. Економічний потенціал туристичного підприємства.

Тема 5. Майновий потенціал туристичного підприємства та джерела його фінансування

Передбачено опрацювання завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=28125>.

Тема 6. Витрати на виробництво та реалізацію туристичного продукту

Передбачено опрацювання питань, які подано нижче, і завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

1. Економічна характеристика витрат на виробництво та реалізацію туристичного продукту.

2. Собівартість туристичного продукту і туристичної послуги

Тема 7. Цінова політика в сфері туристичного бізнесу

Передбачено опрацювання питань, які подано нижче, і завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

1. Економічна природа та сутність ціни в ринковій економіці
2. Особливості ціноутворення в туристичних підприємствах

Тема 8. Фінансові результати господарювання туристичних підприємств

Передбачено опрацювання завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>.

Тема 9. Ефективність діяльності і конкурентоспроможність суб'єктів туристичного бізнесу

Передбачено опрацювання завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

Тема 10. Фінансово-майновий стан суб'єктів туристичного бізнесу та методи його оцінювання

Передбачено опрацювання питань, які подано нижче, і завдань, які

наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

1. Економічна характеристика фінансово-майновий стану суб'єктів туристичного бізнесу

2. Рентабельність як показник ефективності господарювання на рівні суб'єктів туристичного бізнесу

3. Управління фінансовою стійкістю для забезпечення ефективної діяльності туристичних підприємств

Тема 11. Інвестиційно-інноваційна діяльність і розвиток туристичного підприємства

Передбачено опрацювання питань, які подано нижче, і завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

1. Аналіз інвестиційних проектів в галузі туризму

2. Інновації в туризмі

Тема 12. Управління ризиком та економічна безпека туристичних підприємств

Передбачено опрацювання завдань, які наведено на Порталі навчальних ресурсів <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

Зміст, порядок виконання та критерії оцінювання самостійної роботи студентів наведено на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту: <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=2812>

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;

- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Навчальним планом передбачено виконання курсової роботи.

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються наступні форми оцінювання та схема розподілу балів:

	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1	Поточний контроль	60	60
1.1	<i>Тема 1</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.2	<i>Тема 2</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.3	<i>Тема 3</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.4	<i>Тема 4</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.5	<i>Тема 5</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.6	<i>Тема 6</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.7	<i>Тема 7</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.8	<i>Тема 8</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.9	<i>Тема 9</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.10	<i>Тема 10</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.11	<i>Тема 11</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2

	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1.12	<i>Тема 12</i>		
	Опрацювання завдань на Порталі	1	1
	Відповіді на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.13	<i>Додаткові бали</i>	10	10
2	Підсумковий семестровий контроль (письмова екзаменаційна робота)	40	40
2.1	Завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування)	20	20
2.2	Завдання на оцінювання практичних навичок (розрахунково-аналітичне або ситуаційне завдання)	16	16
2.3	Завдання на оцінювання професійних вмінь (розрахунково-аналітичне або ситуаційне, або творче завдання)	4	4
3	Оцінка з дисципліни	100	100

Під час організації освітнього процесу на Порталі використовуються наступні елементи:

- опрацювання завдань у практикумі: елемент «Завдання»;
- відповідь на відкриті питання: елемент «Завдання»;
- підготовка рефератів: елемент «Завдання»;
- тестування :елемент «Тест»;

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1. Основні джерела інформації

1. Благоразумова О. В. Економіка туризму: методичні рекомендації до самостійної роботи студентів / О. В. Благоразумова. – Харків, 2018. – 22 с. – Рукопис.
2. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу : навчальний посібник

/ Л. П. Дядечко. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

3. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика : навчальний посібник / М. П. Мальська, В. В. Худо. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.

4. Рутинський М. Й. Економіка туризму: теорія та практик : підручник / М. Й. Рутинський [та ін.]. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 544 с.

5. Якименко-Терещенко Н. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Економіка туризму» / Н. В. Якименко-Терещенко. – Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2017. – Ч. 1. – 89 с.

6. Якименко-Терещенко Н. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Економіка туризму» / Н. В. Якименко-Терещенко. – Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2017. – Ч. 2. – 93 с.

8.2. Додаткові джерела інформації

7. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підручник / І. М. Бойчик. – Київ : Кондор-Видавництво, 2016. – 378 с.

8. Власова Н. О. Економіка ресторанного господарства : навчальний посібник / Н. О. Власова [та ін.]. – Харків : Світ книг, 2013. – 389 с.

9. Кочубей Р. В. Предпринимательские структуры в изменяющейся среде: проблемы адаптации : монография / Р. В. Кочубей. – Суми : Університетська книга, 2015. – 540 с.

10. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг : навчальний посібник / О. Б. Моргулець. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 384 с.

11. Шлійко А. В. Економіка підприємництва на ринку товарів і послуг : навчальний посібник / А. В. Шлійко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 376 с.

12. Все о туризме: туристическая библиотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tourlib.net/lib.htm>. – Станом на 30.08.2018. – Назва з екрану.

13. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Станом на 31.08.2018. – Назва з екрана.

14. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Станом на 31.08.2018. – Назва з екрана.

15. Про захист економічної конкуренції [Електронний ресурс] : Закон України № 2210-III від 11.01.2001 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>. – Станом на 31.08.2018. – Назва з екрана.

16. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 959-XII від 16.04.1991 р. // Верховна Рада України. Законодавство

України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. – Станом на 03.01.2017. – Назва з екрана.

17. Про туризм [Електронний ресурс] : Закон України № 324/95-ВР від 11.02.2015 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> – Станом на 30.08.2018. – Назва з екрана.

18. Про ціни і ціноутворення [Електронний ресурс] : Закон України № 19-20 від 2013 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>. – Станом на 30.01.2018. – Назва з екрана.